Anul V. No. 19. 22 Maiŭ. 1862.

JURNAL,

PENTRU RESPANDIREA SCIINȚELORŬ NATURALE ÎN ROMÂNIA,

Redigeat
de

Professor Dr. Iuliu Barașu și D. Ananescu.

Ceva despre cultura florilor în Francia pentru parfumărie.

Unulŭ din simţurile nóstre, care suntŭ maĭ cu deosebire cultivate la popórele civilisate și necivilisate, este odórea saŭ mirosŭ. La aceste popóre, s'a constituitŭ o sciinţe particulare, adecă sciința d'a scóte din florile odorante (mirositóre) principulŭ lorŭ odorantŭ și d'a 'lŭ conserva orĭ în grăsime orĭ în spirtŭ ca ast-felŭ să avemŭ pomade cu odóre, și nisce spirturĭ saŭ Esenţe odorante. Acéstă sciinţe saŭ arte, se numesce P a r f u m e r i e.

Sciința Parfumerieĭ nu e nouă; căcĭ deja în orientŭ (Asie) nainte cu miĭ de anĭ, ea s'a

cultivatŭ într'unŭ modŭ întinsŭ. În cartea Ester scrisă nainte duoĕ miĭ de anĭ, se află descris modul preparaţiuneĭ fetelorŭ popórelor prin parfumeriĭ, pĕnă când aŭ devenitŭ demne a întra în Haremulŭ sultanilorŭ; dar între popórele civilisate anticĭ, Roma în timpul descandenţeĭ salle, éră locul parfumerielorŭ de atuncĭ. În timpulŭ modernŭ, Francesiĭ aŭ devenitŭ parfumătoriĭ lumeĭ; căcĭ, când e vorba de tólete, de mode şi de parfumeriĭ, Francia ocupă primulŭ locŭ. Dar şi chiar Natura a favorisatŭ Francia, dîndu'ĭ clima cea maĭ favorabilă pentru cultura plantetelorŭ odorante. Maĭ cu sémă suntŭ celebre în raportulŭ acesta, oraşele Montpellier, Grase, Nimes, Cannes şi Nizza. Nizza singură produce una sute de miĭ livre (aprópe 40,000 oca, căcĭ 2 ¼ livre fac o oca) flóre de orange (portocale) pe fie care anŭ, care daŭ pe anŭ 400 livre untŭ de portocalĭ! Salcâmulŭ mirositorŭ (Accacia Farnesiana) reuşesce prea multŭ la oraşulŭ Cannes şi dă pe anŭ 9000 livre florĭ. O singure fabrică de parfumerie d'acolo, cheltuesce pe anŭ 140,000 livre florĭ d'orange; 20,000 livre florĭ d'Accacia, 32,000 florĭ de Jasminŭ, 140,000 livre florĭ de Rose (trandafirĭ), 20,000 livre de viorele şi 8000 livre florĭ de tiparose (tubereuse). Acéstă mare cuătime de florĭ dă însă o cuatime mică de esenţe odorante; aşia s. e. din 600 livre de florĭ de Rose, se scóte abia o uncie (8 dramurĭ) untŭ de rose.

Câtŭ despre viorele, oraşele Nizza şi Cannes suntŭ Paradisele lorŭ în Eropa; căcĭ numaĭ aceste duoă locurĭ daŭ pe anŭ o recoltă de 13,000 lirve florĭ! În aceste oraşe, damele aŭ celle maĭ grandiósa bucheturĭ de florĭ, fiind-că e sciutŭ că viorelele daŭ bucheturile celle maĭ marĭ.

Dar abondenţa tuturor florilor este aşia de mare în Nizza, ḑice Alponse Karr, în câtŭ damele din Nizza nu pórtă nicĭ o dată o flóre naturale şi le despreţuescŭ; numaĭ ţeranele se ocupă cu cultura roselorŭ, a viorele-lorŭ, a Jasminuluĭ (iasomie) etc. Nizza ḑice ellŭ, este o ţérră unde fie care piciorŭ de omŭ nu póte să se puiă pe pămĕntŭ şi să nu calce o flóre admirabile.

Alphonse Karr raconte şi următórea Anecdote. Dăuneḑi, ḑice ellŭ, am întîlnit într'o grădină în Nizza duoĭ ţeranĭ, dintre care unulŭ a cumpăratŭ de la cellŭ-l-altŭ 2000 arborĭ de jasminŭ c'un preţŭ fórte moderatŭ (acolo se vinde 100 de Jasminĭ cu preţulŭ de 3-5 francĭ). Aceştĭ arborĭ eraŭ atuncĭ acoperiţĭ cu miĭ de florĭ albe ca zăpadaa şi cu mugurĭ violeţĭ şi era un spectacol superbŭ a'i vedea; dar abia negociulŭ s'a făcutŭ şi cu încrimenire am veḑutŭ că [illegible]eratorulŭ a începutŭ să desgrópe toţĭ [illegible] arborĭ. Mi s'a părut omŭ ḑmintitŭ, căcĭ [illegible] desgrópă unŭ arborŭ înfloritŭ în luna luĭ Augustŭ? Oare arborulŭ nu se va usca? Dar ḑmintitulŭ meŭ de la Nizza, dupe ce a desgropatŭ toţĭ jasomiĭ, i'a săditŭ la un altŭ locŭ şi a turnat câteva vedre d'apă pe dînşi. Eram curiosŭ ca să veḑŭ ce s'a făcutŭ cu aceştĭ Arborĭ! M'am dusŭ acolo peste treĭ ḑile şi cu mirere am veḑutŭ că toţĭ eraŭ înfloriţĭ, nicĭ unulŭ nu era uscatŭ!

De şi fabricĭ de parfumeriĭ esistă şi în alte ţerrĭ, înse tóte suntŭ dependinte de Francia; căcĭ dacă nu reusesce recolta florilor odorante în Francia (precumŭ s'a 'ntîmplatŭ acésta cu Jasminĭ în anulŭ trecutŭ), atuncĭ tóte perfumeriile Europeĭ aŭ o mare daună (paguba). Spre a scăpa d'aceste dependinţe, s'a încercatŭ în Anglia a introduce şi acolo cultura florilorŭ odorante; însă s'a veḑutŭ că acésta nu este cu putinţă în clima Mareĭ Britanieĭ; căcĭ florile Anglieĭ, câtŭ de frumóse să fie în colóre şi forme, totŭ n'aŭ odórea florilorŭ francese. Nicĭ rosa în Angliea n'are odórea eĭ precum o găsimŭ în rosa francesă, orientală şi chiar la noĭ. Asia dar, depedinţa Europeĭ de Francia în parfumeriĭ, a remasŭ neatinsă şi va remîne asia încă multŭ timpŭ, pĕnă cândŭ Chimiea va ajjunge a produce tóte parfumeriile de nisce materiĭ neorganice, indepedinte de florĭ. Si într'adever, acéstă admirabile sciinţă, a făcut deja paşşĭ marĭ în privinţa acésta. Deja a scosŭ din carbonul fosilu (din pămîntŭ) şi din păcură, nisce parfumeriĭ fórte delicate care semănă cu odórea delicată a esenţeĭ de migdale amare. Deja în secululŭ trecutŭ, parfumeriea era în stare a scóte din urina (udulu) animalelorŭ erbivóre (e. s. a vacilorŭ) o materie (Benzoe) avândŭ o odóre fină, şi cu acéstă materie s'a preparatŭ o parfumerie de tólete numită „apa d'o mie de florĭ“ (l'Eau de mille fleurs) dar în loc de o mie de florĭ, era o singură vacă care a produs acéstă! Aicĭ este încă un viitor mare pentru Chimie, şi într'adeverŭ nu e maĭ frapant pentru om de căt a vedea scoţînd dintr'o materie putu-

rósă, un parfum preciosŭ; dar pentru omulŭ de sciinţe, asta nu e vr'o minune; ellŭ scie că tóte odorile, celle bune şi rele, provin din arangierea moleculelor corpurilor, unele producînd în simţulŭ odórei nóstre o simţire plăcută, altele producŭ o simţire neplăcută. Unŭ lucru analog îl vedem şi la simţulŭ vedereĭ, sculptorulŭ póte să facă dintr'o peatră o statue frumósă saŭ urîtă la vedere, dupe arangierea care formédă marginile moleculelor marmoreĭ, adicô dupe diferitele forme care ellŭ dă bucăţeĭ de marmoră care o are în mâinĭ (căcĭ differinţa formelorŭ provine numaĭ din differinţa arangiăreĭ moleculelorŭ ce se află la marginile saŭ hotarul corpurilor). Dar vedŭ că am început articolul cu parfumerie şi tólete şi pe nesimţite am trecut în domenulŭ Filosofieĭ şi Metaphysiceĭ. Să stăm dar aicĭ şi să ne încredinţăm de veritatea sentinţeĭ filosofuluĭ celuĭ mare care a dis, că orĭ ce pas ceva maĭ departa ce'l facemŭ în calea analatică în orĭ ce sciinţe, ne duce negreşit la Filosofie şi maĭ cu seamă la Metapysica, care este, dupe ideea luĭ Aristotel, sciinţa sciinţelor, centrul lumineĭ intelectuale a spirituluĭ nostru.

B.

Ceva despre esposiţiea animalelor domestice acum în London.

Lumea modernă, adicô secolul actŭal, este epoca esposiţiunilor; nu că în secoliĭ trecuţĭ n'aŭ fost esposiţiunĭ, însă acéste esposiţiunĭ eraŭ numaĭ defaimatóre, pe cândŭ în secolulŭ nostru esposiţiunile suntŭ încoragetóre. În secolulŭ trecut, esposiţiunile aŭ figurat numaĭ în codulŭ penal; cine a commis o crimă oribilă, era condemnat l'a o esposiţiune publică, în piaţă avînd o tabliţe pe pept care indica crima pentru care era espus. Spiritul ómenilor şi al legislaţiunilor era atuncĭ înclinat maĭ mult a pedepsi pe cellŭ reŭ de cât a încoragia pe cellŭ bun; d'aceea, acest secol a produs pucin bine; ba încă la sfârşitul seŭ, s'a aratat marele bancherut, în forma revoluţiuneĭ francese. În secolul nostru, legislatoriĭ s'aŭ încredinţat că prin defăimare nu se corrige nicĭ un individ nicĭ o societate, ba încă degradăm spiritul public obicnuindu'l a vedea reul; din contra prin esposiţiunea opurilor bune şi folositóre alle ómenilor, 'ĭ încuragem a urma în calea bineluĭ şi împreună cu eĭ încoragem totŭ genul uman şi îl împingem a merge 'nainte. — Deja Iean-Paul dice: „Defaimarea este o pedépsă infernală, prin care din îngerĭ căduţĭ s'a putut face numaĭ diavolĭ îngrositorĭ."

În timpul nostru, esposiţiunele jócă un rol mare; de la cea d'întâiŭ esposiţie generală de la London din anul 1851, datedĕ o eră nuoă în lumea industrială şi comercială, şi acésta va primi negreşit o impulsiune nuoă cu esposiţiea generală ce se urmedĕ acum acolo pentru a duoă óre.

Dar nu numaĭ în sfera industrieĭ, ci şi'n tóte sferile activităţeĭ ómenilor, se facŭ acum esposiţiunĭ. Sunt esposiţiunĭ pentru pictorĭ, sculptorĭ şi tóte artele frumóse; sunt esposiţiunĭ pentru tóte ramurile agricultureĭ, în fine pentru tóte felurile de producţiunĭ şi de creaţiunĭ folositóre alle ómenilor, pena chiar la producţiunea şi educaţiunea fisică a copiilor. Si într'adevăr esistă în America o esposiţie de copiĭ. La o di hotarîtă, vinŭ tóte mumele din tótă întinderea Staturilor Unite, cu copiĭ de mână, la sala esposiţiuneĭ. Aceea care are copilul cellŭ maĭ gras şi cellŭ maĭ bine îngrijit, priimesce premiul cel mare d'aur destinat pentru acest scop; cine are un copil maĭ pucin frumos, priimesce premiul al duoilea. Asemenea găsim în America esposiţiunea fetelor de măritat (Este curios că acolo figureadĕ esposiţiunea fetelor de măritat într'o categorie cu esposiţiunea ebiectelor de lucs!) Înse acum nu voim să vorbim nicĭ despre esposiţiunea copiilor, nicĭ despre aceea a fetelor de măritat, ci despre esposiţiunea animalelor domestice, care face acum un mare sgomot în Londra. Eaca că o se vorbim aicea ceva despre dânsa dupe o epistolă de la London care vorbesce despre acéstă esposiţiune ce se află acum în grădina Batter-Sea-Park în London.

De şi, scrie rapportorul, în dioa deschidereĭ esposiţiuneĭ animalelor, entreoa era încă fórte scumpă (2 ducaţĭ de persóne); cu tóte acestea, deja în aceea di, numerul visitatorilor era mare. În Sale se află espuşĭ caĭ, boĭ, oĭ, capre şi porcĭ la numer de 1986, afară de differite maşine agricole care se suie ear la 1064 bu-

căţĭ. Vederea acesteĭ esposiţiunĭ este un spectacol fórte grandios. Vitele englesesçĭ, întrecŭ tóte vitele alle tuturor staturilor lumeĭ, de şi Francia şi maĭ cu seamă Elveţia sunt şi elle represintate acolo prin nisce indivi̦dĭ fórte remarcabilĭ. Mi lipsesce pensula unuĭ pictor a putea descrie frumuşeţa acestorŭ vite anglese; par-că putem di̦ce că în acéstă ţérră unde inflloresce libertatea, acest agent mare şi aşia de trebuincios pentru fericirea ómenilor, acolo reuşesce şi în cellŭ maĭ mare grad, desvoltarea fisică a animalelor. Vitele englese şi Elveţiane, petrec o mare parte a viăţeĭ lor, în libertate pe câmp; şi vedem că elle sunt celle maĭ frumóse şi celle maĭ bune."

Este remarcabil ca secsul masculinŭ este representat într'un maĭ mare numer de cât cellŭ femenin. Cultivatoriĭ animalelor domestice, dupe părerea raportoruluĭ, facŭ reŭ că daŭ grija lor de preferinţe numaĭ la partea masculină; căcĭ di̦ce, este probat că muma are o fórte mare influinţe asupra progenitureĭ, în privinţa mărimeĭ corpuluĭ şi a cualităţiĭ organelor interióre, pe când tatăl influe maĭ în particular asupra formeĭ esterióre şi cualităţilor morale[1] alle animaluluĭ (vedi̦ articol nostru în No. 5 Natura, despre ereditatea etc.) Masculul, continue rapportorul, dă puiluĭ forma, pelea, ósele şi muşchiĭ, pe când femella iĭ dă plămonĭ, ficat, stomac şi tóte organele digestiuneĭ. Nenumeratele imperechierĭ între caĭ şi asinĭ, saŭ între lup şi căîne, aŭ probat acestia tot d'a una. Amŭ vedutŭ, di̦ce rapportul, în esposiţiune, unŭ calŭ născut dintr'o iapă de sânge curat arăbesc şi dintr'un armăsar fórte greŭ. La întâia vedere ar di̦ce cineva cu acest calŭ va putea merge 14 mile (anglese) într'o oră şi va căstiga cel d'intâiŭ premiŭ la cursul cailor; dar în realitate nicĭ jumatate a acesteĭ distanţe nu póte acest cal să parcure într'o oră.

Din contra vedem la esposiţiune că acolo unde aŭ trebuinţe de mărimea corpuluĭ animaluluĭ pentru cuantitatea de carne şi de lapte care ne dă (s. e. la vacĭ), acolo atenţiunea cea maĭ mare a cultivatoruluĭ trebue să fi purtată asupra mumeĭ. Aceste circonstanţe devin şi maĭ importante pentru aceĭ ce se ocupă cu crescerea oilor, căcĭ sunt rase de oăĭ în Angliea care se cresce numaĭ pentru lina lor cea fină, pe când altele se cresc pentru carnea şi laptele lorŭ. Eaccă dar ca în sala esposiţiuneĭ, s'a probat din noŭ ca pentru scopul d'întîiŭ. trebue să se aleagă maĭ cu preferinţe ca berbecele de presscală să aibe lîna cea maĭ bună, pe când pentru scopulŭ allŭ doilea trebue să purtăm atenţiunea nóstră asupra oăieĭ ca se fie mare, cărnósă şi să aibă mult lapte. Dar cât de important este cualitatea mumeĭ pentru pressirea animalelor domestice, este învederat chiar prin circumstanţa că Arabul care are un cult pentru caiĭ seĭ, tot vinde câte o dată un armasar arăbesc, dar maĭ micĭ o dată, o iapă. Un cal născut dintr'o iapă nefatigabilă şi bine învaţată va fi şi ellŭ nefatigabil în curs şi lesne de învăţat (fără nărav). Dar toţĭ aceştĭ caĭ englesĭ care figuré̦dă în esposiţie, se deosebescŭ prin eleganţe şi sănetatea picióreIor lor. Aceĭ care sciŭ câte nenumeróse bóle póte se aibe un cal pe picióre, vor înţelege valórea acésteĭ sanităţĭ. Felul Nutrimentuluĭ s'a arătat d'o fórte mare influinţe asupra 'nbunătăţireĭ raselor animalelor domestice.

Rapportorul promitte a descrie într'o altă epistolă, nisce amenunte interesante despre acéstă esposiţie a animalelor, şi noĭ promitemŭ lectorilor nostri a'ĭ împărtăşi cu aceste detaliurĭ îndată când vor fi publicate ear în di̦arul (Ostsee-Zeitung) unde s'a publicat acéstă primă epistolă a D-luĭ F. A T r e i s, autorul unuĭ opŭ celebru despre agricultură.

B.

Mamiferul cu bot de raţe

s a ŭ

B i z a r u l ŭ a n i m a l ŭ O r n i t h o r y n c h u.

Este acum unŭ fapt constatat în Zoologie, că fie-care continent arată un caracter particular în privinţa animalelor care trăesc pe dînsŭ; îns' acest caracter particular, propriŭ fieşĭ-căruĭ continent, orĭ că se manifestă prin nisce modificaţiunĭ particulare, întroduse în forma animale-

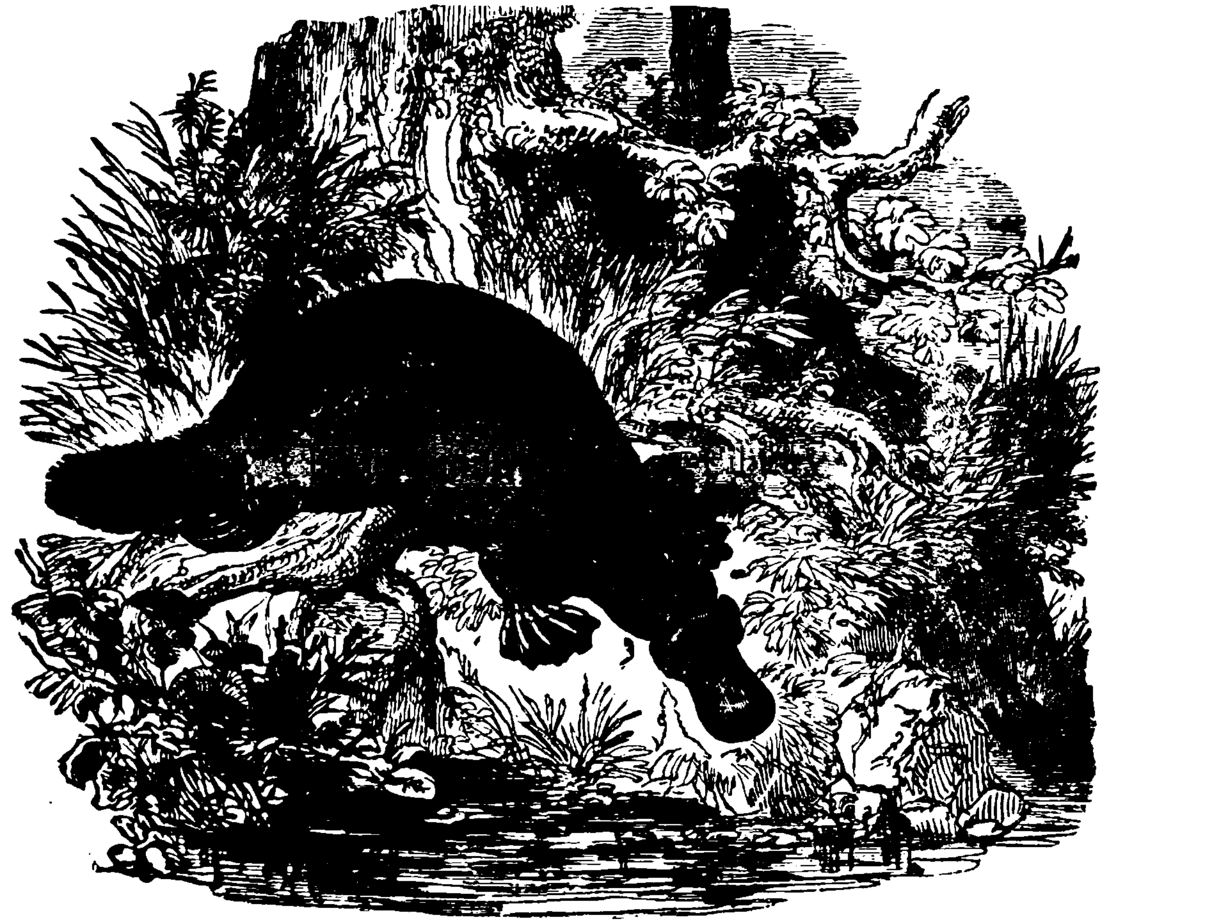
lor care esistă și în alte continente, orĭ în producțiunea ființelor animale cu forme neobicinuite care se găsesc numaĭ pe acest continent și nicĭ într'un alt loc pe pămĕ t.

Să dăm despre aceste, câteva essemple.

Așia s. e. găsim în continentul vechiŭ (Africa și Asia) leĭ și în continentul nuoŭ esistă în locul leuluĭ, animalul Cuguar care este, că se dicem așia, o edițiune în miniatură a leuluĭ ,pe când leul nu se găsesce în America. Tot acolo, găsim Jaguarul în loculti gruluĭ, care ear nu esistă în America; între animalele Pachiderme (cu pelea grósе) găsim în America Lama ca locă țiitor allŭ Cămileĭ, care esistă numaĭ în continentul vechiŭ și în genere se observă că America (ca un continent isolat și maĭ micŭ) a reprodus maĭ multe animale din continentul vechiŭ, înse tóte fiind acolo în dimensiunĭ maĭ micĭ și cu nisce modificațiunĭ a formelor lor primitive.

Dar în continentul Australieĭ, găsim circumstanțe cu totul particulare; adecă acest Continent (cellŭ maĭ mic din tóte) a produs animale cu forme particularĭ care nu găsescŭ semeniĭ lor în celle-l-alte continente. Așia găsim acolo animalele Marsupiale (didelfe) saŭ portătóre de pungĭ, care aŭ paticularitatea că nasc puiĭ lor de duoe orĭ, adică: puiĭ lor când sunt născuțĭ, nu sémenă întru nimic cu aceia ce vor fi maĭ pe urmă, nicĭ nu póte să träéscă în acéstă stare, de aceea îndată dupe nascerea lor, muma îĭ bagă într'o pungă care o are sub burtă și acolo remâne lipițĭ penă când s'a perfecționat și aŭ ajuns în stare ca să pótă trăi o viață independintă; atuncĭ esŭ din acéstă pungă afară.

D r între tóte animalele curióse și bizare

Ornithorynchus paradoxus.

care le a produs Australia, cellŭ maĭ bizar este negreșit animal O r n i t h o r y n c h u s; de aceea a priimit numirea de O r n i t h o r y n c h u s P a r a d o x u s.

Bizareria (ciudăția) făptureĭ acestuĭ animalŭ, a făcut că naturaliștĭ 'ș'aŭ bătut mult capu, ce posițiune să îĭ dea în sistemulŭ classificațiuneĭ? Căcĭ ellŭ împreună în sine multe caractere d'un animalŭ patrupedŭ saŭ mamiferŭ (purtător de țițe) și cu acelle alle uneĭ passere. Corpul seŭ este acoperitŭ cu perĭ, are patru picióre cu care umblă și înnótă, are urechĭ esterióre,

apoĭ are şi doue ţiţe cu care nutresce puiĭ seĭ; tóte astea sunt caracterele unuĭ mamiferŭ. Dar pe d'altă parte, are un cioc care sémănă cu ciocul uneĭ raţe, osulŭ claviculeĭ salle este făcutŭ întocmaĭ ca la passerĭ şi n'are băşica uduluĭ (avândŭ o Clócă comună pentru eşirea urineĭ şi a escrementelor). Tóte aceste sunt caractere zoologice a uneĭ passere; ba încă unŭ Naturalist pretinde că pune şi ouă. Ce bizarerie! Unŭ animalŭ care pune oue şi nutresce puiĭ seĭ care esŭ din oue, cu laptele din ţiţele salle!

Celle-l-alte caractere zoologice alle Ornitorinchuluĭ suntŭ celle următóre: Are în fie care macsile (falcă) numaĭ o singure măseă mare; încă nicĭ asta nu e tare ca osŭ, ci móle ca un sgîrciŭ. Degetele piciórelor salle suntŭ legate într'însele c'o pele de notatŭ (ca la raţe); apoĭ masculul are la călchîele piciorilor de dinderetŭ, unŭ pintenŭ de cornŭ îngăuritŭ la vîrfŭ, golŭ în neuntru şi care este în comunicaţiune c'o glandulă (gîlcă), care produce o otravă. Aşia darŭ, muşcătura acestuĭ animal, dupe uniĭ naturalistĭ, otrăvesce şi omóră (Uniĭ naturalistĭ modernĭ, negă acéste circumstanţe). — Códa animaluluĭ este turtită ca códa unuĭ Castorŭ; dar blana luĭ este compusă de doue felurĭ de perŭ, adîcò de nisce perĭ lungĭ finĭ, lucitorĭ şi câte o dată creţiţĭ; dedesubtulŭ acestorŭ perĭ, se află alţiĭ maĭ scurţĭ şi maĭ moĭ.

Mărimea corpuluĭ seŭ, este de unŭ picior şi 7 police; corpulŭ luĭ e lungŭ şi sémănă multŭ în făptura şi colórea peleĭ, cu aceia a Lutreĭ (vidra), adicô sus este óchesă negrŭ, josŭ este d'o colóre maĭ deschisă.

Patrica acestuĭ animal este, precumŭ amŭ ḑisŭ, Nuoe-Olanda saŭ Australia; acolo se ţine pe malurile rîurilorŭ în nisce găurĭ; merge adese orĭ la apă, unde înnótă bine şi se nutresce de insecte şi vermĭ care desgrópă cu botulŭ seŭ, din fundul rîurilor, întocmaĭ cum fac raţele.

O descriere cu d'amăruntu asupra acestuĭ animal, a dat'o englesul Benret care a prinsŭ Ornitorinchĭ viĭ tinerĭ şi bătrînĭ şi 'ĭ a pusŭ sub pasă ca să 'ĭ studieḑe prin observaţiunĭ. Ellŭ ḑice că sunt animale fórte vesele, le place a se joca unul cu altu, întocmaĭ ca căţei, şi a fi mîngăeţĭ. Dînsulŭ 'ĭ a nutritŭ cu pîine muiată în apă, cu oue rescópte şi tăiate, şi cu bucăţĭ micĭ de carne. D. Benret n'a reuşit a aduce un Ornitorinchŭ viŭ în Europa; dar în timpul nostru, acéstă încercare a reuşitŭ fórte bine şi acumŭ se află Ornitorinchĭ viĭ în grădina Zoologică din Londra.

Unŭ animalŭ analogŭ cu Ornitorinchŭ care trăesce asemené în Australia, este Echidna s'aŭ animalulŭ cu gimpĭ (Echidna Hystrix) căcĭ şi acest animal are un bot fără dinţĭ ca passerile, însă este rotundŭ saŭ cilindric avînd o limbă ca la passerĭ, dar are 4 picióre şi la celle de dinderetŭ ellŭ are pintenĭ ca şi Ornitorinchul, are ţite marĭ şi corpulŭ luĭ este acoperitŭ cu gimpĭ; trăiesce pe uscat, în găurile munţilor Austrialieĭ şi se nutresce cu furnicĭ.

Acéste confusiune a caracterilorŭ unuĭ animal mamifer şi a uneĭ passere într'un singur individ, a pus într'o mare confusiune pe naturalistĭ, nesciindŭ unde să pue acestŭ animal; orĭ între mamifere, orĭ între passerĭ? Unul a mersŭ încă pênă a forma din Ornitorinchŭ şi Echidna unŭ ordinŭ noŭ d'animale mamifere numindule „Monotremata" (adecă Mamiferile cu o clóca ca passerĭ). Dar acéstă amestecare de Caracterele animalelorŭ din differite classe, adicô de mamifere şi de passerĭ, ne proba din nuoŭ adeverul ideĭ înalte filosofice care privesce tot regnulŭ animalŭ ca o unitate neseparabile, ca o singure grupe de fiinţe între care tóte se rudesc, fiind-că tóte aŭ nisce caractere comune; apoĭ cu tótă sagacitatea naturalistilor a împărţĭ Natura în nisce grupe distincte, ea îĭ arată câtŭ de departe este omul cu tóte sistemile salle a aprofunda Natura infinită, care trece de multe orĭ în omniputinţa sa creatóre peste barierele sistemelor cellor maĭ perfecte. Asta este differinţa între imperfecţiunea operilor omenescĭ ş'ĭ a operilor Divinĭ infinite. B.

CĂLĂTORIE ÎN ITALIA.

Oraşul Pompeia de lîngă Neapole îngropat sub cenuşa volcanică la erupţiunea Vesuvuluĭ de la 79.

Pompeia este cea maĭ mare curiositate a Italieĭ şi putemŭ ḑice a lumeĭ întregĭ! Se află cine-va acolo în midlocul uneĭ lume antice, nu însă a acesteĭ anticnităţĭ mórte ce se găses-

se în cărţĭ şi 'n ipothesele învăţaţilorŭ, ci în midlocul anticuităţeĭ în realitateâ sa materiale. Căletorulŭ are aci un oraşiŭ întreg înaintea sa păstrat astfel după cum 'l aŭ lăssat ace'a care lŭ aŭ locuit acum 1800 anĭ. Póte cineva să se rătăéscă] pe ulițe, să visitese templurile, theatrele, edificiele, să pătrundă pênă în camerile celle maĭ depărtate alle caselor particulare; să găsească în pivnițe vasele de la cellŭ din urmă cules de viĭ; Să védă pe ḑidurĭ socotelile cîrciumarilor, inscripţiunile şi caricaturile făcute de trecătorĭ; şi pe pavagiŭ urmele trăsurelor. Illusiea este aşia de vie, aşia de presentă în căt fôră voe uită cineva ceĭ 18 secolĭ care ne despart de acéstă populaţiune dispărută, şi şi'ar închipui voios că trebue să se grăbéscă d'aprofita de singurătatea momentană a cetăţeĭ, căcĭ locuitoriĭ o să se întórcă. Curiositatea ar fi fost şi maĭ mare dacă n'ar fi transportat la Museu din Neapole, tablourile statuele, mobilele, mozaicurile etc. şi le ar fi lăsat în locul lor. Într'adevăr acésta ar fi fost prea frumos dar veghierea asupra unuĭ aşia de intins museŭ ar fi fost peste putinţă.

Pompeia este ḑidită la pólele meridionale ale Versuluĭ p'un vechiŭ pămênt de trachyte la estrimitatea unuĭ promontoriŭ udatŭ d'amînduoe laturile de mare. Ast oraşiŭ a fostŭ ocupat pe rănd de Oscĭ, Tyrrhenienĭ, Samniţĭ ş'apoĭ a devenit în celle din urmă o colonie romană sub dictatura luĭ Sylla, care o pedepsi, fiind că îmbrăcisése partida luĭ Marius. Ciceron a avut la Pompei o villa frumósă unde a primit pe August, unde a scris oficiile salle şi unde s'a retras după bătălia de la Pharsale. Seneca a petrecut juneţiea si Phedru şi a găsit refugiŭ în contra luĭ Tiberie şi Sijan.

În anul 62 Pompeia fu ruinată în parte d'un cutremur care devastă Campania. Într'acest moment Neron se află în thétrul de la Népole şi n'a voit să părăsécă scena pînă la finitul pieseĭ salle favorite. Locuitoriĭ speriaţĭ părăsiră Pompeia, dar se 'ntórseră pucin căte pucin, şi oraşul luasse ear tótă splendórea sa trecută, când în 23 Noembre anul 79 în midlocul ḑileĭ isbucni erupţiunea Vesuvuluĭ, care trebuia s'o înghiţă (vom da într'un numer viitor şi istoria Vesuvuluĭ). Acoperişurile caselor de lemn se aprinseră şi se cufundară prin greutatea materiilor grămădite. Lemnele arse, sticlele topite, dovedesc că materiile incandescente (înfocate) eşite din Vesuv ajunseră la Pompeia înaintea ploilor care n'o inundară de căt când ea fu cotropită de pétră poncie şi de cenuşe. Aceste torrente de apă şi de cenuşe transportară în tóte părţile obiectele mişcătóre şi fragile şi acoperindu-le, împedicară ca să nu fie sdrobite prin derămarea caturilor superióre. Se crede că mulţĭ locuitorĭ aŭ putut scăpa fiind că nu se găsesc de căt un mic numer de schelete. Ceĭ ce aŭ remas aŭ venit pe urmă se sape acest oraş îngropat care n'avea maĭ mult de 4 metri (se pot socoti 4 straturĭ superpuse subt pămentul vegetal) şi aŭ putut scóte din locuinţele lor ceva obiecte preciόse şi'şĭ ḑidiră în vecinătate un sat căruia dederă tot numele de Pompeia dar şi acesta fu îngropat la erupţia din 472. Nu s'a sciut de Pompeia pînă la 1748, când nisce ţerranĭ lucrănd să facă un şénţŭ într'acest pămênt roditor şi acoperit de viĭ, care acopere încă şi'n ḑilele nóstre o mare parte din oraşul Pompeia, descoperiră obiecte de arte. Carol III înseiinţat despre acéstă descoperire împinse maĭ departe lucrarea şi succesiv d'atuncĭ o parte din orşul Pompeia îngropat d'aprópe 17 secolĭ eşi la lumină.

Dar maĭ cu sémă sub dominaţia francesă, sepăturile aŭ luat maĭ mare activitate şi astă-ḑĭ prin mesurile luate de guvern abia a 3-a parte s'a descoperit, şi s'a calculat că maĭ trebue patru secolĭ până când tot oraşul să fie descoperit cu desăvîrşire.

Pompeia este apărată d'un îndoit ḑid de la 28—30 picióre de nălţime care s'a descoperit la 1814, despre mare nu s 'a găsit pen' acumŭ nicĭ'un ḑid; porţile sunt ruiuate afară de cea despre Herculanum şi cea despre Nola. Stradele sunt drepte dar prea strămte, pavate neregulat cu lavă ca şi calea Apia şi mărginite de trepătare (trottoirs) înalte şi din distanţă în distanţă se vedŭ înălţărĭ de peatră în midlocul stradelor ca să înlesnéscă trecerea dup'un trepătar pe altu în timpul ploilor. Casele maĭ tóte construite p'un acelaşĭ plan, sunt însemnate atăt prin micşorimea odăilor, căt şi prin decoraţiunile lor. Trebue însă să ne aducem aminte că Pompeia cu tóte ca îngropată de 18 secolĭ este un oraşiŭ nuoŭ reḑidit cu pucin timp înaintea erupţiuneĭ, căcĭ fusese ruinat printr'un cutremrr de pămînt care precedusse acest din urmă cataclism.

Viaţa locuitorilor era esternă şi se petrecea maĭ totŭ în forum sub postice, în basilice, palestre, gimnasiĭ, băĭ...

Ne cercăm a da aicĭ o mică descriere a lucrurilor cellor maĭ importante dintr'acest nenorocit oraşŭ.

Întrarea principală a Pompeĭ este despre partea Vesuvuluĭ unde se află Villa luĭ Diomed. Astă villa între una din celle maĭ marĭ din Pompeia şi înfăcişéḑă un rar esemplu d'o casă cu treĭ etagiurĭ, este un specimen unic d'o villa suburbană. Lângă dînsa este grădina încongiurată de portice avănd în midloc un mare bassin pentru peşcĭ, în care se ved şi acum canalurĭ pentru jocurĭ de apă. Sub portice se întind celarele în

care se găsesc şi acum vedrele şi canele pusse la rând şi jumătate îngromată în cenuşe (s'a găsit şi remaşite de vin uscat d'atâta timp. La stânga intrăreĭ mergând în ăuntru cetăţeĭ se întinde o câmpie acoperită cu morminte şi strada pórtă numele de strada mormintelor.

Villa luĭ Ciceron, aşia de frumósă ca şi a luĭ Diomed unde s'aŭ găsit tablourĭ şi mozaicurĭ preciόse care tóte s'aŭ transportat la museul din Neapole. Pórta despre Herculanum era încă una din întrările principale alle Pempeĭ şi consista în treĭ arcade de cărămidă şi de lavă. De la acéstă pórtă se 'ntinde strada Herculanuluĭ pe care se află ospelul luĭ Albinus, unde s'aŭ găssit schelete de caĭ, zăbale, frîne şi fragmente de róte. Vine apoĭ casa Vestalelor decorată cu mozaicurĭ puciόse; pe pavagiul Vestibubulb s'a găssit vorbă Salve.

Pă strada vecină numită a Narciseĭ se află cassa luĭ Isis şi a luĭ Osiris în care s'a găssit dessemnat Harpocrat cu degetu pe buze semnŭ că comanda tăcerea; în fundulŭ acesteĭ strade s'aŭ găssit 10 schelete de femeĭ cu scule şi brăcelete şi c'un felinar de bronzŭ. La estremitatea asteĭ strade se află cassa luĭ Caius Sallustius, una din celle maĭ elegante case private din Pompeia; are treĭ faciade care daŭ pe treĭ strade şi este încongiurată de prăvăliĭ, una dintr'aceste prăvăliĭ comunica cu apartamentul luĭ Sallustie. Ceĭ maĭ avuţĭ patricĭ, nu aveaŭ ruşine ca acum, a vinde cu amenuntŭ vin, unt-de-lemn şi alte producturĭ dupe proprietăţite lor. În dosul caselor şi'n fund se află o grădină în care s'a găssit dessemnurĭ representând: raptul Europeĭ. Phryxus şi Helle, Mars, Venus şi Cupido, Diana şi Acteon.

Lângă casa luĭ Salustie se află o făinărie cu 3 morĭ ş'un cuptor; când a descoperit acéstă prăvălie, grăul, făina în amfore, vassele pentru apă tóte eraŭ pe loc, trebuia numaĭ să aprindă focul, să încăldiască cuptorul şi să încépă fabricaţia întreruptă de 18 secolĭ.

Casa poetuluĭ tragic este earăşĭ o mică casă elegantă a căreĭ descoperire a făcut mare sgomot în Europa din causa frumóselor tablourĭ, precum: Achille cu Briseis, Sacrificiul Iphigenieĭ, Leda şi Tyndar, Iuno şi Thetis etc. care tóte se află în museul din Neapole.

Piaţa foruluĭ este frumos decorată cu doue arcurĭ de triumf dịdite cu cărămidă şi cu lavă volcanică şi bine conservată, pavagiul este de marmoră şi forul este încungiurat de treĭ părţĭ cu portice având colóne dorice de mormoră albă.

Lîngă forŭ se află tempul Fortuneĭ, al luĭ Jupiter şi thermele saŭ băile publice. Acestea tóte prea bine conservate; am vedut chiar basinele de mormoră albă precum şi bolţile băilorŭ în bună stare. Obiceiul băilor ca midloc dehygienă publică era la romanĭ mult maĭ mult răspândit de cât în epoca nóstră de civilisaţie.

. Lângă templul luĭ Jupiter s'a găssit într'un mare edificiŭ maĭ multe schelete cu lanţurĭ de picióre, probabil c'aci a fost o închissóre publică (puşcărie).

Templul cellŭ maĭ mare din Pompeia este templul luĭ Venus, supranumită Pompeiana; probabil consacrat Deiţeĭ protectóre a oraşiuluĭ. Templul este incongiurat de patru părţĭ cu portice sprijinite d'o mulţime de colóne dorice, aci s'a găsitŭ statuele de marmoră a luĭ Venus şi a Hermaphroditeĭ.

Nu departe de forŭ în midlocul uneĭ curţĭ se 'nalţă un altar încongiurat cu 12 piedestalurĭ, destinate după cum se crede pentru 12 Deĭ marĭ, în fundul edificiuluĭ s'aŭ găssitŭ statuele Livieĭ (ca preotésă) şi a fiuluĭ eĭ Drusus. Statuea luĭ August purtând în mânĭ un glob. O parte a curţeĭ este acupată cu 12 camere ce se suposă c'ar fi fost pentru preoţiĭ luĭ August. Acest templu se numesce Pantheon saŭ templul luĭ August. Uniĭ cred că este templul luĭ Serapis.

S'a găssit pen'acum duoe theatre unul maĭ mic numit Odeon, şi altul maĭ mare numit theatrul tragic. Aprópe de thetrul mic se află templul luĭ Isis unde s'aŭ găsit statua luĭ Isis care da oracole şi alta a luĭ Osiris maĭ mică; în camerele d'împregiurul templuluĭ s'aŭ găsit maĭ multe schelete de preoţĭ, unul era la masă în momentul când a venit catastrofa.

Amfitheatru (coliseu) este aşiedat la eternitatea oraşuluĭ despărţit prin nisce câmpiĭ acoperite cu viĭ care acopere şi acum o mare parte a oraşuluĭ; acest amfitheatru de formă elliptică s'a găssit în bună stare; seamănă mult cu cellŭ de la Roma, dar e ceva maĭ mic, cu tóte acestea se dice că conţine 20000 spectatorĭ. În năuntrul arenelor s'aŭ găssit maĭ mult schelete de animale cornassiere, precum: leĭ şi tigri. Pená acums'a descoperit o a treia parte din oraş şi a maĭ remas încă doue părţĭ; se lucrédă însă acum cu mare activitate sub inspecţia guvernuluĭ şi pe fie-care dĭ se transportă lucrurĭ nuoe la museul din Neapole. Eaccă în scurt descrierea unuĭ oraşiŭ întreg îngropat de 18 secolĭ sub cenusă volcanică. Vederea acestuĭ oraş mĭ a lăssat suvenirĭ şi impressinĭ ce nu'mĭ se vor sterge nicĭ odată din memorie.

Aicĭ se termină scurta descriere a călătorieĭ melle din Italia. De la Neapole m'am dirigeat spre Pireŭ, trecând prin strâmtórea de la Messina, m'amŭ oprit 15 dile la Athena şi 8 dile la Constantinopole. Altă dată voiŭ descrie şi impressiunile melle din Orient. A.

Tipografia C. A. Rosetti, uliţa Fortuni No. 15.